

Membres corresponents

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Marcel Durliat

(1917 - 26.12.2006)

Marcel Durliat va néixer el 1917 i ha mort el 26 de desembre del 2006. Va ser elegit membre corresponent de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1964. Era membre corresponent de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres de l'Institut de France. Va ser professor a l'Institut Aragó de Perpinyà i conservador del mobiliari històric dels Pirineus orientals abans d'esdevenir primer *maître de conférences* i més tard catedràtic d'Història de l'Art Medieval de la Universitat de Tolosa de Llenguadoc, després de llegir la seva tesi doctoral sobre l'art al regne de Mallorca, el 1962. Durliat va tenir una activitat destacada com a membre de la Comissió Superior dels Monuments Històrics de França. El 2004 va publicar a Lorda (Lourdes) uns records de la seva infància i adolescència a càrrec de Madeleine Durliat.

Marcel Durliat ha estat un referent per als estudis d'història de l'art medieval de Catalunya i un dels principals introductors de l'art català en la bibliografia internacional. Durliat és conegut a casa nostra sobretot pels estudis sobre l'art rossellonès i especialment per l'ordenació que va fer del patrimoni del Rosselló. Un llibre seu sobre la pintura, publicat el 1954, va acompanyar una sèrie de volums sobre l'escultura romànica del Rosselló (1948-1954), als quals se'n va afegir un sobre la Cerdanya el 1957. D'aquests treballs, en va sorgir el 1958 un llibre esdevingut un veritable manual sobre l'art romànic al Rosselló, pu-

blicat en el marc de la prestigiosa col·lecció «Zodiaque», editada per l'abadia de Borgonya la Pierre-qui-Vire (4a edició, 1986). Les Publicacions de l'Abadia de Montserrat en van encarregar la traducció segons la segona edició del 1964 a Antoni Dalmau i Ribalta, i la van publicar el 1973 amb fotografies de Pau Barceló.

L'activitat de Durliat va ser molt efectiva en la defensa del patrimoni rossellonès, pel qual va lluitar amb intensitat. Un exemple que és bo de recordar és la tasca de recuperació de les pintures murals romàniques de l'església de Casesnoves, prop d'Illa, descobertes pel mateix Durliat el novembre de 1953. Un conjunt inèdit aleshores i molt important, amb un pantocràtor, els símbols dels evangelistes, l'anunciació, la visitació, l'epifania, la majestat de la Mare de Déu i la crucifixió. El 22 de març i l'1 d'abril del 1954, les pintures eren arrencades i venudes clandestinament per 300.000 francs d'aleshores. L'article de denúncia que Durliat va escriure al diari *L'Indépendent* de Perpinyà va portar a la renúncia de l'alcalde, principal responsable del delictes. Alguns panells havien estat adquirits per l'industrial suís Werner Abegg, d'altres van aparèixer el 1978 en un museu de Ginebra. L'afer féu molt de soroll durant anys i era una espina clavada al cor dels catalans del Nord; les pintures van tornar el 1997 i ara es poden veure al Centre d'Art Religios d'Illa.

D'episodis com aquest n'hauria pogut recordar d'altres. Durliat també va ser fundador de les Jornades d'Estudis Romànics de Sant Miquel de Cuixà que, després de trenta anys, es continuen celebrant i publicant cada juliol a l'abadia del Conflent.

El defensor del patrimoni rossellonès i estudiós de l'art medieval català era però un francès d'esperit molt jacobí. Per això, a vegades s'ha criticat en els ambients independentistes més erudits l'esperit segregacionista en relació amb la unitat mediterrània de l'art català que apareixia com a trama de fons de la seva tesi sobre l'art del regne de Mallorca, que portava el subtítol *Els inicis de l'art gòtic al Rosselló, a la Cerdanya i a les Balears*. Val a dir que és una tesi important i plena de novetats; dedicada al mestre de Durliat, Elie Lambert, la tesi, elaborada en el marc del CNRS francès, va ser publicada el 1962 per l'editor Privat de Tolosa i traduïda al català molt ràpidament. A la introducció, Durliat definia el Rosselló com una «province dont le destin a toujours été plus ou moins lié à celui de la France»; un punt de vista que el cèlebre historiador de l'art va desenvolupar el mateix 1962 en la petita *Histoire du Roussillon*, volum número 1.020 de la molt llegida col·lecció per a estudiants «Que sais-je?».

Més enllà de Catalunya, Marcel Durliat ha destacat per les seves obres de síntesi. La llista en seria molt llarga, des de *L'art roman en Espagne* del 1962, amb fotografies de Jean Dieuzaide, fins als seus llibres més llegits de la col·lecció de gran format i de referència de l'editor Mazenod (ara Citadelles): *L'art roman* (París, 1982) i el que el precedeix cronològicament, *Des barbares à l'an mil* (París, 1985).

Marcel Durliat creia en la coherència global de la teoria artística dels camins de peregrinació cap a Santiago de Compostella en l'època romànica i va prendre sovint posició sobre el tema després de grans mestres del passat com Émile Mâle o Manuel Gómez Moreno. El seu punt de vista ha estat desplegat en nombrosos estudis i recollit en una de les seves últimes publicacions: *La sculpture romane de la route de Saint-Jacques de Compostelle* (Mont-de-Marsan, 1990).

Per acabar aquest breu record d'un historiador de l'art que jo ja havia conegut molt bé des de la meua època d'estudiant, que em va aconsellar sovint en la meua etapa de formació, i que vaig tenir com a membre del tribunal de tesi doctoral a la Sorbona, m'atreveixo a dir que a vegades he pensat que Durliat ha tingut més influència en l'àmbit hispànic que no pas en el francès i no només per la seva especialitat geogràfica d'estudi, sinó perquè moltes generacions d'estudiants peninsulars s'han format llegint la seva *Introducción al arte medieval en Occidente*, publicada en format de butxaca a Madrid, als «Cuadernos Arte Càtedra», el 1979; un llibre escrit amb gran capacitat de síntesi, en el qual sempre he trobat a faltar la conclusió i del qual els estudiants francesos no han disposat per haver-se publicat en castellà.

Junt amb aquest llibre, per a qui vulgui conèixer breument el pensament de Durliat en el seu camp de predilecció, l'art romànic, recomano la lectura de la llarga veu «Roman, art» (art romànic) de l'*Encyclopaedia Universalis* (vol. 16, París, 1985, p. 46-67). Marcel Durliat hi defineix el romànic com un veritable estil que posseeix una profunda unitat i un dinamisme propi. L'art romànic seria, segons ell, el primer gran estil artístic de l'Occident cristià.

Text llegit per Xavier Barral i Altet en el Ple del dia 29 de gener 2007